

เพื่อให้ได้ตัวเมียเป็นโคนมและตัวผู้เป็นโคงานและโคเนื้อให้เพียงพอ

(3) สนับสนุนการลงทุนของเอกชนในการส่งสัตว์ออกจำหน่ายต่างประเทศ โดยพิจารณายกเลิกคำสั่งกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับการตั้งโรงพักสัตว์และโรงฆ่าสัตว์ เพื่อให้เอกชนลงทุนจัดตั้งโรงงานฆ่าสัตว์ได้โดยไม่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ให้กับหน่วยราชการท้องถิ่น

(4) ส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยซึ่งยังคงใช้วิธีการเลี้ยงสัตว์แบบให้ต้นทูลต่ำ ทำให้ประสิทธิภาพการเจริญเติบโตและอัตราการรอดชีวิตของสัตว์อยู่ในระดับต่ำ ให้ทราบถึงกรรมวิธีการเลี้ยงแบบใหม่โดยเน้นในด้านปริมาณและคุณภาพอาหารสัตว์ ควบคู่ไปกับการป้องกันรักษาโรคสัตว์

ก. ประมง

(1) ดำเนินการเจรจาร่วมทุนทำการประมงน้ำลึกกับประเทศต่าง ๆ ที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล และควบคุมกองเรือประมงพาณิชย์ของไทยให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ของการร่วมทุน

(2) ขยายการเพาะเลี้ยงประมงชายฝั่ง โดยกำหนดพื้นที่ในการส่งเสริมให้แน่ชัด รวมตลอดทั้งการปลูกป่าไม้ชายเลนเพื่อเพิ่มผลผลิต

(3) เร่งรัดการผลิตพันธุ์ปลา และปล่อยให้ขยายแพร่พันธุ์ในแหล่งน้ำธรรมชาติและโครงการชลประทานต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารโปรตีนโดยเฉพาะในเขตชนบทยากจน รวมทั้งการฝึกอบรมเกษตรกรเลี้ยงปลาในไร่นาต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วย

(4) ดำเนินการผลิตและจัดหาพันธุ์ลูกปลาและกุ้งที่มีราคาสูงและฝึกอบรมเกษตรกรในด้านเทคนิคการเลี้ยง เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาทำเป็นอาชีพหลักเพิ่มมากขึ้น

3. การตลาดและราคา

ก. มาตรการทั่วไป

(1) จัดทำแผนปฏิบัติของสินค้าเฉพาะประเภทขึ้นเป็นรายปี โดยให้กำหนดเป้าหมาย การผลิต การตลาด และมีแนวทางมาตรการอย่างชัดเจน การดำเนินงานให้ร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและเอกชน และให้มีคณะกรรมการนโยบายการตลาดและราคาสินค้าเกษตรขึ้นเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนติดตามประเมินผล

(2) ทบทวนมาตรการแทรกแซงของรัฐในระดับส่งออกและภายในประเทศโดยเฉพาะเรื่องข้าว ทั้งทางด้านภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ข้อบังคับ ตลอดจนระเบียบ

ทางการค้าอื่น ๆ ที่เป็นภาระต่อการส่งออกให้เหลือน้อยที่สุด เพราะภาระเหล่านี้มีส่วนทำให้ราคาสินค้าเกษตรกรรมตกต่ำกว่าที่ควร และไม่เป็นการสนับสนุนการผลิตและการส่งออก

ข. การขายส่งขายปลีก

(1) ดำเนินการศึกษาและวางแผนเพื่อจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของการตลาด เช่น ถนนชนบท โกดัง คลังสินค้า ไซโล ระบบสื่อสารให้ทั่วถึง โดยเฉพาะท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลเส้นทางการคมนาคม

(2) ปรับปรุงส่งเสริมให้มีระบบและขอข่ายการกระจายข่าวสารด้านการตลาดและราคาสินค้าเกษตร ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในท้องถิ่นห่างไกล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและให้โอกาสอย่างเท่าเทียมกันแก่เกษตรกรและพ่อค้าทุก ๆ ระดับแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนระบบตลาดกลางท้องถิ่นทั้งที่มีอยู่แล้วและดำเนินการตั้งขึ้นใหม่ โดยรัฐจะต้องเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้สมบูรณ์ขึ้น และกำหนดระเบียบหน้าที่ การดำเนินงานของตลาดกลางขึ้นโดยเฉพาะ เช่น ให้มีการซื้อขายแบบประมูล มีการกำหนดคุณภาพสินค้าที่ชัดเจน เป็นต้น รวมทั้งสร้างสิ่งจูงใจให้เอกชนลงทุนจัดตั้งตลาดกลางนี้ขึ้น

(4) ส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทดำเนินการด้าน ชั่ง ตวง วัด โดยรัฐจะดูแลและให้การรับรอง

ค. การขายระดับไรนา

(1) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ตลอดจนการประสานธุรกิจกลุ่มสหกรณ์ในระดับเดียวกันและเชื่อมโยงธุรกิจของกลุ่มหรือสหกรณ์ต่างระดับ เพื่อจุดประสงค์ทางการค้าและการเพิ่มอำนาจการต่อรอง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดขึ้นคุณภาพและมาตรฐาน ทำให้ขายสินค้าได้ราคาดีขึ้น

(2) การรับซื้อเพื่อพุงราคาของทางรัฐบาล ควรพิจารณาเลือกทำเป็นบางสินค้าที่จำเป็นตามความสามารถทางการคลังเงินของรัฐบาล โดยมีแผนงานที่ชัดเจน ส่วนวิธีการตั้งราคาอื่น ๆ ให้หามาตรการทางกลไกระบบตลาดเข้าร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสนับสนุนกำลังซื้อของภาคเอกชน ส่วนในเขตเกษตรยากจนและด้อยดั่งนั้น รัฐจะมีบทบาทเข้าแทรกแซงในทุก ๆ ด้าน

(3) ดำเนินการศึกษาระบบซื้อขายแบบผูกพันอย่างจริงจัง เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการให้มีการทำสัญญาซื้อขายระหว่างสหกรณ์กับโรงงานผู้ผลิตให้เกิดความเป็นธรรม

(4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันการเงินของรัฐและธนาคารพาณิชย์ขยายสินเชื่อให้แก่เกษตรกรเพื่อการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. การปรับปรุงสถาบันเกษตรกร

(1) จัดให้มีการรวมกลุ่มสถาบันเกษตรกรไปสู่สถาบันเดียวคือ สหกรณ์การเกษตรเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือสมาชิกให้ครบวงจรของธุรกิจ

(2) ปรับปรุงกลไกการบริหารงานของกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการของสถาบันเกษตรกร ให้สามารถสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบสหกรณ์การเกษตรเพียงรูปเดียว

5. สินเชื่อทางการเกษตร

(1) จัดทำแผนสินเชื่อการเกษตรทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้การดำเนินงานขยายสินเชื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเกษตรและชนบทยากจนของแต่ละท้องถิ่น โดยระยะแรกเน้นในระดับจังหวัดก่อน

(2) พิจารณาเพิ่มทุนให้ ธกส. ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ให้เต็มจำนวนตามที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. ธกส.

(3) ให้ธนาคารพาณิชย์ขยายสินเชื่อการเกษตรในสัดส่วนที่เหมาะสมกับความสำคัญของภาคเศรษฐกิจการเกษตร

6. บทบาทของเอกชน

ก. การส่งเสริมและจัดหาปัจจัยการผลิต

(1) ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาบทบาทเพิ่มขึ้นในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง ทั้งนี้ โดยรัฐจะหลีกเลี่ยงการผลิตเมล็ดพันธุ์ชนิดเดียวกับที่เอกชนผลิตขายได้ดีอยู่แล้ว เช่น ข้าวโพดและหาแนวทางจูงใจให้เอกชนหันมาลงทุนผลิตเมล็ดพันธุ์อื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น เพื่อลดภาระของรัฐและสามารถมุ่งส่งเสริมในเรื่องอื่นได้มากขึ้น

(2) ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนจัดตั้งโรงงานผลิตปุ๋ยเคมีในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เพื่อสนองความต้องการการใช้ปุ๋ยภายในประเทศ

(3) ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนผลิตปุ๋ยมาร์ล เพื่อใช้แก้ปัญหาดินเปรี้ยวในภาคกลาง

(4) ส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินเอกชนปล่อยสินเชื่อให้แก่เกษตรกรรายย่อยมากขึ้น โดยรัฐจะกำหนดมาตรการระดับราคาดอกเบี้ยให้คุ้มกับอัตราความเสี่ยงภัย

(5) ส่งเสริมให้ธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อในพื้นที่โครงการที่มีแนว
การพัฒนาสูง โดยรัฐจะลงทุนในด้านบริการขั้นพื้นฐานด้านวิชาการเกษตรและการประสาน
งานการให้สินเชื่อในกิจกรรมที่จะกำหนด

ข. การลงทุนและร่วมบริหารขบวนการผลิต

(1) ส่งเสริมให้เอกชนลงทุนพัฒนาจัดรูปที่ดินในเขตชลประทาน
ที่มีระดับคั่นนา คูน้ำ จัดหาปัจจัยการผลิต และบริการการจัดจำหน่ายผลผลิตให้ครบวงจร
ขบวนการผลิต โดยรัฐจะเป็นแกนกลางในการรวมกลุ่มเกษตรกร และประสานผลประโยชน์
ให้

(2) ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามารับสัมปทานการบริหารงานจัดสรรกร
ใช้น้ำ การบำรุงรักษาระบบชลประทาน และการเก็บเงินค่าใช้น้ำในพื้นที่เขตชลประทานที่รัฐ
จะกำหนด

(3) ส่งเสริมและจูงใจให้เอกชนตั้งโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรไว้
ใกล้บริเวณแหล่งผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการตลาดและราคาสำหรับพืชหลักที่สำคัญ ๆ
เช่น ข้าวโพด ผลไม้ เป็นต้น

7. การอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาวะสิ่งแวดล้อม

ก. ดิน

(1) ฟื้นฟูคุณภาพดินหลังจากการทำกิจการเหมืองแร่ในภาคใต้ โดย
ให้ผู้ดำเนินกิจการที่ทำให้ดินเสื่อมโทรมเป็นผู้รับผิดชอบภาระค่าใช้จ่าย

(2) ป้องกันการชะล้างและการพังทลายของดินในที่สูงและที่ดอน
โดยการฝึกอบรมแนะนำเกษตรกรให้รู้ถึงวิธีการอนุรักษ์ดิน

(3) กำหนดมาตรการมิให้ตัวเมืองขยายออกไปยังพื้นที่การเกษตร
ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง หรือรัฐได้ลงทุนระบบชลประทานไปแล้ว

ข. แหล่งน้ำ

(1) กำหนดให้มีการศึกษาและวางมาตรการแก้ไขผลกระทบต่อสภาวะ
สิ่งแวดล้อมจากโครงการก่อสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

(2) วางแผนการจัดสรรน้ำอย่างเป็นระบบสำหรับลุ่มน้ำที่สำคัญ เช่น
ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และแม่กลอง โดยให้มีปริมาณน้ำเพียงพอที่จะใช้สำหรับการไถ่เสี่ยและ
น้ำเค็ม ทั้งนี้ สำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยานั้น ให้จัดสรรน้ำโดยให้สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหา
น้ำท่วมในเขต กทม. ด้วย

(3) อนุรักษ์และรักษาคุณภาพของแหล่งน้ำมิให้เกิดมลภาวะที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อผลผลิตการเกษตรและเป็นพิษต่อการมีชีวิตอยู่ของสัตว์น้ำ

ค. ป่าไม้

(1) อนุรักษ์และบูรณะป่าต้นน้ำลำธารอย่างเคร่งครัดจำนวน 40 ล้านไร่ โครงการปลูกป่าไม้โตเร็วในพื้นที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(2) ขยายเขตอุทยานแห่งชาติซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 17 แห่ง เนื้อที่ 5.9 ล้านไร่ เป็น 12.8 ล้านไร่

(3) ขยายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ 21 แห่ง เนื้อที่ 11.5 ล้านไร่ เป็น 12.8 ล้านไร่

5.4 นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6⁴

ในแผนนี้ได้ปรับระบบการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยเติบโตและขยายตัวได้สูงกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 แต่ลักษณะการขยายตัวนั้น จะต้องไม่ทำให้สูญเสียความมั่นคงและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินการคลัง เพราะจะเป็นปัญหาแก่ประชาชนในอนาคต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยจะต้องมีลักษณะการแก้ปัญหาการขาดดุลการค้า การคลัง และการจ้างงานพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรไทยด้วย ฯลฯ ซึ่งจะใช้แผนงานหลัก 3 แผน คือ

1. การปรับปรุงประสิทธิภาพการพัฒนา ประกอบด้วย 6 แผนงาน คือ

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวม
- แผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม
- แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- แผนปรับปรุงการบริหารและทบทวนบทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ
- แผนพัฒนารัฐวิสาหกิจ

2. การปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและบริการ คุณภาพการบริการพื้นฐาน เพื่อให้รองรับแรงงานได้มากขึ้น มี 2 แผนงาน

- แผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการสร้างงาน
- แผนพัฒนาระบบบริการพื้นฐาน

---

⁴สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2529)

3. การกระจายความเจริญและสร้างความเป็นธรรม เป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม มีอยู่ 2 แผนงาน คือ

- แผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ
- แผนพัฒนาชนบท

จากแผนพัฒนาการผลิต การตลาด และการสร้างงานในข้อ 2 จะประกอบด้วยแผนงานและโครงการ 4 กลุ่มแผนงาน คือ

1. แผนงานผลิตเพื่อขาย
2. แผนกระจายการผลิต และแก้ปัญหาความยากจน
3. แผนการตลาด
4. แผนปรับปรุงระบบบริหารการผลิตและการตลาด

ใน 4 กลุ่มแผนงานนี้ มี 14 แผนงาน และแยกเป็นแผนงานด้านการเกษตร 4 แผนงาน คือ

1. แผนงานปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร โดยผลิตสินค้าที่ตลาดต้องการทั้งชนิดและคุณภาพ มีการกำหนดปริมาณให้สอดคล้องกับเงื่อนไขการตลาด ลดต้นทุนการผลิตเพื่อแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ ด้วยการใช้วิทยาการเกษตรที่เหมาะสม
2. แผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร เพื่อแปรรูปสินค้าเกษตรเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร
3. แผนงานพัฒนาการเกษตรในเขตเกษตรล้าหลัง เพื่อการสร้างงานในภาคเกษตรและเพิ่มรายได้ของเกษตรกร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชเสริมก่อนและหลังพืชหลัก และทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อการกระจายการผลิตในไร่นา
4. แผนงานสนับสนุนการผลิตการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตด้วยการรู้จักการใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ และปัจจัยต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

แผนพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการสร้างงาน จะมีแนวทางการดำเนินงานทางการเกษตร ดังนี้

1. การเพิ่มการส่งออก จะดำเนินการโดยการให้มีการกระจายการผลิตสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมแปรรูป
2. การสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร จะกระทำโดยการกระจายการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมในด้านการเกษตร จะสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้ของครัวเรือน โดยการปลูกพืชให้มากชนิดขึ้นเพื่อขายในตลาดท้องถิ่น การปลูกพืชร่วมกับ

การเลี้ยงสัตว์ และปลูกสวนป่าไม้โตเร็ว

เพื่อให้สามารถก่อให้เกิดการสร้างงานเพิ่มขึ้น จะได้บรรเทาปัญหาการว่างงานในภาคเกษตร จึงมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. การจัดสรรการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มาใช้อย่างเหมาะสมและเต็มที่ มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การใช้ทรัพยากรระดับไร่นาที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปรับปรุงระบบการผลิตให้ปลูกพืชมากขึ้น หรือใช้ระบบไร่นา สวนผสม ซึ่งจะมีผลให้เกษตรกรมีกิจกรรมระดับไร่นามากขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสและการสร้างงานในช่วงฤดูการเกษตร เพื่อลดปัญหาการว่างงานและเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร

2. สนับสนุนการปลูกป่าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการปลูกไม้โตเร็ว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการปลูกป่าของภาคเอกชน ทำให้รองรับแรงงานได้เพิ่มขึ้น

3. จากการปลูกพืชหลายชนิด (ตามข้อ 1) และการปลูกป่าไม้มีค่าทางเศรษฐกิจ (ตามข้อ 2) จะมีผลให้การทำงานในภาคเกษตรเต็มเวลาขึ้น

แผนการผลิตเพื่อขาย มีงานด้านการเกษตร คือ

- แผนงานปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตร

- แผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร

แผนกระจายการผลิตและแก้ปัญหาความยากจน มีงานด้านเกษตร คือ

- แผนงานพัฒนาการเกษตรเขตเกษตรล้าหลัง

แผนปรับปรุงระบบบริหารการผลิตและการตลาด มี

- แผนงานสนับสนุนการผลิตการเกษตร

นโยบายการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6⁵ ความนำ

การพัฒนาการเกษตรในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ปรากฏผลโดยส่วนรวมว่าการขยายตัวด้านการผลิตทางการเกษตรสาขาพืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 2.9 ต่อปี ต่ำกว่าเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ให้ขยายตัวในอัตราร้อยละ 4.5 ต่อปี การขยายตัวในอัตราที่ต่ำของภาคการเกษตรได้สะท้อนถึงปัญหาต่าง ๆ ทางภาคการเกษตรที่ยังคงอยู่และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขสำหรับการพัฒนาการเกษตรในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ต่อไป

---

⁵สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, แผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2531-2534) กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2529)

สรุปประเด็นปัญหาหลัก

แม้ว่าการพัฒนาการเกษตรในช่วงระยะที่ผ่านมาจะประสบปัญหาที่เกิดจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ แต่อาจจะสรุปประเด็นปัญหาหลักของการพัฒนาการเกษตรได้ดังต่อไปนี้

(1) **ปัญหาการพัฒนาการเกษตรเขตเกษตรล้าหลัง** การพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงแม้ว่าจะได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบทและปัญหาความยากจนของเกษตรกร และการพัฒนาได้รับความสำเร็จน่าพอใจ แต่ก็เป็นการแก้ปัญหาความยากจนได้เพียงระดับหนึ่งและเป็นการดำเนินงานในพื้นที่จำกัด และปัญหาพื้นฐานเดิมของความยากจนซึ่งเกิดจากการได้ผลผลิตต่ำ ก็ยังมีอาจขจัดออกได้โดยสิ้นเชิง เนื่องจากการพัฒนาการเกษตรในเขตเกษตรล้าหลังต้องอาศัยเวลา และปัจจัยกำลังคน เงินทุน เครื่องมือต่าง ๆ เข้าช่วยเหลือเกษตรกรโดยตรง

ประเด็นปัญหาแรกของเขตเกษตรล้าหลัง ได้แก่ การมีอาหารบริโภคไม่เพียงพอหรือไม่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ เป็นเหตุนำไปสู่ความอ่อนแอทางร่างกายอันเป็นอุปสรรคต่อการเพิ่มกำลังผลิตด้านทรัพยากรคน แรงงาน และยังผลกระทบต่อสุขภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพราะขาดประสิทธิภาพกำลังคนในการผลิต

ประเด็นปัญหาที่สอง เนื่องจากเกษตรกรในเขตล้าหลังมักประสบปัญหาความไม่อุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เพาะปลูก เช่น สภาพแห้งแล้ง ดินเลว ดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพดินเสื่อมโทรม มีการชะล้างพังทลายมาก สภาพพื้นที่เกษตรซึ่งต้องอาศัยน้ำฝน ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชได้น้อยชนิด และประสบการว่างงานตามฤดูกาลมาก อันนำไปสู่ปัญหาการมีรายได้น้อยและฐานะยากจน

(2) **ปัญหาโครงสร้างการผลิตการเกษตร** โครงสร้างแบบการผลิตการเกษตรส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจหลักเพียงไม่กี่ชนิด ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย โดยเกษตรกรเพาะปลูกพืชหลักชนิดเดียวในไร่นา การปลูกพืชแซมพืชหลักมีน้อย การพึ่งพารายได้จากการปลูกพืชหลักเพียงชนิดเดียวมีมาก ทำให้เกษตรกรต้องประสบความเสี่ยงสูงอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงของราคาและตลาดของสินค้าดั้งเดิมซึ่งเป็นผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรในที่สุด

นอกจากนั้น เกษตรกรไทยยังต้องประสบปัญหาการขาดเสถียรภาพของราคาผลิตผลเกษตร อันเป็นผลกระทบโดยตรงมาจากภาวะตลาดโลกและการเปลี่ยนแปลงนโยบายการเกษตรของต่างประเทศ ปัจจุบันตลาดสินค้าดั้งเดิมมีการแข่งขันมากขึ้น ภาวะการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ ได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เช่น มาตรการกำหนดโควตา

นำเข้าผลิตผลการเกษตร มาตรการให้เงินอุดหนุนเพื่อการส่งออก มาตรการเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อภาวะการผลิต การส่งออก และราคาสินค้าเกษตรกรรมภายในประเทศ เป็นผลให้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหารายได้ตกต่ำและความยากจนมากยิ่งขึ้น

(3) ปัญหาด้านการพัฒนาวิทยาการเกษตร การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรสนองต่อราคาที่ได้รับในปีที่ผ่านมาค่อนข้างมาก กล่าวคือ พืชผลได้มีราคาดีก็จะพากันขยายการเพาะปลูกพืชชนิดนั้น ๆ มากขึ้น โดยขาดการคำนึงถึงความเหมาะสมทางสภาพนิเวศ ประสิทธิภาพสูงมากนัก รายได้ที่แท้จริงของเกษตรกรมิได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประเด็นปัญหาดูวิถี ปลูกพืชไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดินซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องที่ เกษตรกรอีกมากขาดความรู้ในเรื่องของการเกษตรกรรมที่ถูกต้อง ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ คุณภาพสินค้าต่ำกว่ามาตรฐานการตลาด และขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดต่างประเทศลดลง ในขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าทางวิทยาการเกษตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถของเกษตรกรในอันที่จะนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งยังได้รับการศึกษาและพัฒนาอย่างมากโดยเฉพาะในรูปแบบงานวิจัย ระบบการผลิต อาทิ ปรับปรุงระบบการปลูกพืชเพื่อสนับสนุนและถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในเขตอาศัยน้ำฝนให้สามารถปลูกพืชมากขึ้น โดยการปลูกพืชแบบระบบผสมผสาน หรือการปรับปรุงระบบการเกษตรโดยสนับสนุนเกษตรกรในเขตที่ได้รับการพัฒนามาแล้วให้ทำการเกษตรระบบไร่นาสวนผสมร่วมกับการเลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลา

นอกจากนั้น การวิจัยสินค้าเกษตรใหม่ที่เป็นชนิดคุณภาพและปริมาณที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดยังมีไม่พอเพียง รวมถึงการศึกษาวิจัยการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและประหยัดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใหม่

สำหรับสินค้าเกษตรดั้งเดิมที่ยังมีลู่ทางการค้า การตลาดคืออยู่นั้น งานวิจัยพื้นฐานสำหรับสินค้าเกษตรเหล่านี้ยังน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพและลดต้นทุนการผลิต อันเป็นการส่งเสริมให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก

(4) ปัญหาด้านงานสนับสนุนการเกษตร รัฐบาลเกือบทุกคณะที่ผ่านมาได้พยายามหาทางสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกรให้มีรายได้ทัดเทียมกับผู้ประกอบอาชีพอื่น โดยสนับสนุนจัดทำแผนงานโครงการและมาตรการช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับรายได้ของเกษตรกร แต่ความพยายามที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก รายได้ที่แท้จริงของเกษตรกรมิได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ประเด็นปัญหาสำคัญข้อหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสนับสนุนการเกษตร ได้แก่ ข้อจำกัดทางการเงิน เป็นผลให้การจัดทำแผนงานโครงการสนับสนุนการเกษตรทำได้ในขอบเขตจำกัดและไม่ต่อเนื่อง

การถ่ายทอดวิทยาการเกษตรใหม่ ๆ การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบริการสนับสนุนการเกษตรต่าง ๆ ยังกระทำได้ในวงจำกัด การบริการข้อมูลและข่าวสารการเกษตรแก่เกษตรกรเพื่อช่วยในการตัดสินใจผลิต เลือกปลูกชนิดพืชที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดยังมีอยู่น้อยและไม่ทั่วถึง

นอกจากนี้ การพัฒนาสถาบันเกษตรกรยังต้องการการสนับสนุนอีกมาก เนื่องจากในปัจจุบันการรวมกลุ่มของสถาบันเกษตรกรยังมีน้อย คือมีประมาณร้อยละ 39 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศ สถาบันเกษตรกรมีปัญหาในด้านขีดความสามารถในการพึ่งตนเองยังต่ำ รวมทั้งเรื่องการจัดตั้งหรือขยายสถานีและการดำเนินงานสถาบันเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยและมีขนาดเล็ก จึงขาดปัจจัยสนับสนุนหลายประการ การดำเนินการของสถาบันเกษตรกรที่ผ่านมาเน้นเพื่อการผลิตอย่างเดียว ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการเชิงธุรกิจของสถาบัน ทำให้เกษตรกรขาดอำนาจต่อรองด้านการตลาด ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวจึงต้องการงานสนับสนุนเพื่อการพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพดีขึ้น

(5) **ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติ** ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่ ที่ดิน แหล่งน้ำ แหล่งประมง และป่าไม้ มีสภาพที่ลดลงและเสื่อมโทรม ประเด็นปัญหาหลักโดยทั่วไปสืบเนื่องจากการใช้ทรัพยากรแต่ละชนิดยังมีได้คำนึงถึงการให้ประโยชน์สูงสุด จึงขาดประสิทธิภาพ ความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชนิดต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเฉพาะด้าน แยกกล่าวได้โดยสรุปได้ดังนี้

ที่ดิน

- การใช้ที่ดินในหลายพื้นที่ยังไม่เหมาะสมกับสมรรถนะของดิน
- การใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการก่อให้เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรม และการสูญเสียอินทรีย์วัตถุในดิน การชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- ปัญหาขาดกรรมสิทธิ์ที่ดิน อันเนื่องมาจากการเช่าที่ดินหรือราษฎรที่บุกรุกเข้าทำกินในพื้นที่ป่าสงวน จึงขาดแรงจูงใจในการปรับปรุงพัฒนาและบำรุงดิน

แหล่งน้ำ

- พื้นที่ชลประทานเพื่อการเกษตรมีจำกัด ประกอบกับระบบส่งน้ำชลประทานยังไม่สามารถเอื้ออำนวยแก่เกษตรกรได้อย่างเต็มที่
- การใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากแหล่งน้ำ มีลักษณะที่ยังมิได้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดหรือประโยชน์ในระยะยาว

- แหล่งน้ำธรรมชาติประสบปัญหาการตื้นเขินและปัญหามลภาวะ
  - การสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตรในชนบทยังกระจายได้ไม่ทั่วถึง
- แหล่งประมง**

- ปัญหาการจับสัตว์น้ำด้วยการใช้เครื่องมือที่ไม่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้จำนวนสัตว์น้ำที่จับได้เกินระดับความเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์สัตว์น้ำ
- แหล่งประมงในน่านน้ำไทยยังถูกจำกัดลงเนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลของแต่ละประเทศ
- แหล่งน้ำทำการประมงโดยทั่วไปมีสภาพเสื่อมโทรมไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำ เนื่องจากภาวะมลพิษและตื้นเขินของแหล่งน้ำ
- การอนุรักษ์แหล่งน้ำและสัตว์น้ำก็ยังไม่เพียงพอทำให้สัตว์น้ำวัยอ่อนถูกทำลายสูง และความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว

ป่าไม้

- พื้นที่ป่าไม้ของประเทศถูกบุกรุกและทำลายลงมาก เกินขนาดความเหมาะสมที่จะรักษาสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตร
- ทรัพยากรป่าไม้เสื่อมโทรม ทำให้ผลผลิตจากป่าไม้ไม่เพิ่มขึ้นเท่าที่ควร
- การลดลงของพื้นที่ป่าไม้มีผลกระทบ ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติที่รุนแรง ทำความเสียหายและมีผลกระทบถึงทรัพยากรอื่น ๆ

ศักยภาพในการพัฒนาการเกษตร

จากประเด็นปัญหาของการพัฒนาการเกษตรที่กล่าวแล้ว ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาการเกษตรในระยะต่อไปจะยากลำบากยิ่งขึ้น ประกอบกับข้อจำกัดด้านกำลังเงินของประเทศที่จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาภาคการเกษตร และผลกระทบจากนโยบายการเกษตรของต่างประเทศ ดังนั้น ศักยภาพในการพัฒนาในด้านต่างๆ ในช่วงระยะ 4 ปีข้างหน้า จึงพอสรุปแนวทางได้ดังนี้

1) **การพัฒนาการผลิต** โดยที่ผู้ทางการผลิตสินค้าเกษตรดั้งเดิมมีปัญหาด้านการตลาด ศักยภาพการพัฒนาการผลิตจึงได้แก่ การส่งเสริมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าสินค้าเกษตรนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ ฝ้าย ถั่วเหลือง ผลิตภัณฑ์นม ข้าวสาลี เยื่อกระดาษ สามารถนำมาส่งเสริมการผลิต

2) **การพัฒนาสถาบันเกษตรกร** การรวมตัวกันในรูปแบบสถาบันเกษตรกรในปัจจุบันยังมีน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมดของประเทศ คือ มีเพียงประมาณ 2.2 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 39 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม สถาบัน

เกษตรกรที่ได้ก่อตั้งขึ้นแล้วก็ยังประสบปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจของสถาบัน สถานะหนี้สิน กำล้างเงินและคน ดังนั้น การพัฒนาสถาบันเกษตรกรจึงควรมุ่งสนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรที่ได้ตั้งขึ้นแล้วปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งการสนับสนุนธุรกิจของสถาบันโดยประสานงานด้านการผลิตการจำหน่ายให้เป็นระบบครบวงจร ให้มีระบบข่าวสารข้อมูลด้านการค้า การตลาด ราคาสินค้ากระจายทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ห่างไกล

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาหลักต่างๆ ของการพัฒนาการเกษตร ประกอบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนแนวทางการพัฒนาโดยส่วนรวมของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 แล้ว วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาการเกษตรโดยส่วนรวมในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ที่สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายดังกล่าว สรุปได้ดังนี้คือ

- รักษาระดับการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจการเกษตรให้ได้ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.9 ต่อปี เพื่อช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจส่วนรวม และแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเกษตร

- เพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนของเกษตรกรในชนบททุกพื้นที่โดยดำเนินการต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตเพื่อขายและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ส่งเสริมการผลิตให้เพียงพอต่อการบริโภคในเขตเกษตรล้ำหลัง สร้างโอกาสการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนเกษตรกร ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรยากจนให้ดีขึ้น

- เพื่อเพิ่มมูลค่าและกระจายการผลิตการเกษตรให้มากขึ้นยิ่งขึ้น โดยกระจายสัดส่วนของรายได้จากการฟุ้งสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งชนิดใดที่มีปัญหา ให้ไปสู่การมีรายได้จากสินค้าเกษตรและกิจกรรมอื่นมากขึ้น

- สร้างงานทางการเกษตรให้สามารถรองรับแรงงานใหม่ ไม่ต่ำกว่า 1.3 ล้านคน ซึ่งรวมถึงกลุ่มผู้มีการศึกษาสูงและปานกลางด้วย

- เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานตามฤดูกาล และปัญหาในกลุ่มผู้ทำงานเต็มเวลาที่แต่มีรายได้ต่ำในภาคการเกษตร โดยดำเนินการเพื่อให้มีการใช้แรงงานเกษตรมากขึ้นและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ลดสัดส่วนแรงงานภาคการเกษตรต่อแรงงานทั้งหมดลง

- เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรการเกษตรแต่ละชนิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายดังนี้

- นำที่ดินประมาณ 14 ล้านไร่ซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรอย่างเต็มที่รวมทั้งพื้นที่ป่าไม้ที่มีสภาพเสื่อมโทรมมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรตามความเหมาะสมให้มากขึ้น

- เพิ่มการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่รัฐได้ลงทุนไปมากแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ในเขตชลประทานประมาณ 23 ล้านไร่ และแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยสนับสนุนให้มีการสร้างระบบการบริหารงาน และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การใช้ประโยชน์ในระดับไร่นาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- ให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยประสานการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาวะสมดุลและไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษโดยเน้นการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้อยู่ในระดับร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งประเทศ

- ลดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสนับสนุนการจัดสรรการใช้ประโยชน์ระหว่างทรัพยากรธรรมชาติชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจและสังคมโดยส่วนรวมมากที่สุด และไม่ขัดต่อปัญหาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสภาพแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาการเกษตร

เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนาการเกษตรโดยส่วนรวม สอดคล้องและสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายหลักตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 แนวทางการเกษตรที่จะนำไปสู่แผนปฏิบัติการที่เหมาะสมจึงได้กำหนดไว้ดังนี้คือ

(1) ปรับโครงสร้างการผลิตการเกษตรโดยการกระจายการผลิตจากสินค้าหลักดั้งเดิมที่มีปัญหา ไปสู่สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก หรือทดแทนการนำเข้า หรือสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรที่มีศักยภาพในด้านการผลิตและการตลาด ทั้งนี้ โดยเน้นการกระจายการผลิตในระดับไร่นา ของเกษตรกรให้ทำการเกษตรมากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงของเกษตรกรจากการพึ่งสินค้าชนิดเดียว บรรเทาปัญหาการว่างงานและเป็นการเสริมรายได้

(2) เร่งรัดเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเน้นการลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยหรือเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ทำการเกษตร ทั้งด้านการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำด้วยการเร่งรัดปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง และกระจายบริการสนับสนุนให้เกษตรกรอย่างทั่วถึงสำหรับใช้เพาะปลูกและนำไปเลี้ยงโดยเร็วที่สุด รวมทั้งส่งเสริมการ

ใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเพื่อเพิ่มผลผลิต และการใช้ทรัพยากรและปัจจัยพื้นฐานในการผลิตอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ สำหรับสินค้าเกษตรหลักดั้งเดิมให้เน้นด้านปรับปรุงคุณภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในต่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น

(3) ถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับแต่ละสภาพพื้นที่ โดยสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และสนับสนุนการลงทุนของภาคธุรกิจเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชลประทานในเขตเกษตรก้าวหน้า พัฒนาและถ่ายทอดวิทยาการเกษตรแบบระบบผสมผสานในเขตเกษตรปานกลาง และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ใช้ต้นทุนต่ำเพื่อลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ดีและปุ๋ยหมัก การถนอมอาหารและการแปรรูปอาหารระดับไร่นาในเขตเกษตรล้ำหลัง

(4) การเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเพื่อสนับสนุนระบบการเกษตรแบบครบวงจร โดยสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนในกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตที่มีความพร้อมในการพัฒนาการผลิตและการตลาด โดยให้ตลาดเป็นตัวชี้้นำการผลิตในด้านชนิดสินค้า คุณภาพ ปริมาณ ตลอดจนรูปแบบ เพื่อสนองความต้องการของตลาดในทิศทางที่ถูกต้อง สนับสนุนให้มีการจัดระบบข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงระหว่างการผลิตและการตลาดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การผลิตข้อมูลเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ที่อยู่ในภาคราชการ เอกชน และเกษตรกรอย่างแท้จริง ทั้งนี้ เพื่อช่วยในการตัดสินใจประกอบการผลิต เลือกลงทุนชนิดพืชที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) การปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรที่ดิน** เร่งรัดการกระจายกรรมสิทธิ์ที่ดินโดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และการจำแนกพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรออกจากพื้นที่ป่าไม้ ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ที่ดินให้ประสานประโยชน์กับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และเร่งรัดพัฒนาคุณภาพดินที่มีปัญหาในด้านต่าง ๆ

- **แหล่งน้ำ** เน้นการจัดการลุ่มน้ำที่สำคัญให้ดีขึ้น โดยสนับสนุนให้มีการประสานแผนการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบลุ่มน้ำปรับปรุงประสิทธิภาพโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่ลงทุนไปแล้วโดยเน้นการบริหารและการจัดการเพื่อให้การใช้น้ำสำหรับกิจกรรมต่อเนื่องเกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น อาทิ การปรับปรุงระบบส่งน้ำ การบำรุงรักษาระบบชลประทานในเขตเกษตรก้าวหน้า สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ซึ่งรวมทั้งการใช้น้ำผิวดินและน้ำใต้ดินเพื่อการเกษตรให้มากขึ้น เช่น สนับสนุนให้มีแหล่งน้ำระดับไร่นาอย่างกว้างขวางในเขตเกษตรล้ำหลัง และการลงทุนของเกษตรกรในการขุดบ่อน้ำในเขตเกษตรปานกลาง

- **แหล่งประมง** เน้นการพัฒนาและบูรณะแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำ โดยวางมาตรการด้านอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีประสิทธิผล เพิ่มการควบคุมจำนวนเรือประมงให้มีจำนวนเหมาะสมกับศักยภาพการผลิตของสัตว์น้ำ สำรวจแหล่งประมงใหม่ๆ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการร่วมทุนทำการประมงโดยถูกต้องตามกฎหมายการประมงระหว่างประเทศ

- **ป่าไม้** เน้นการส่งเสริมด้านป่าไม้เศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์โดยแยกดำเนินการออกเป็น 2 ส่วนคือ ป่าอนุรักษ์กับป่าเศรษฐกิจให้มีพื้นที่ร้อยละ 15 และ 25 ของพื้นที่ทั่วประเทศตามลำดับ สนับสนุนประชาชนและองค์กรในระดับท้องถิ่นให้มีบทบาทส่วนร่วมในการปลูกป่า ดูแล และใช้ป่าไม้ในลักษณะที่สมดุลกับการอนุรักษ์ ตลอดจนปรับปรุงกฎหมาย

การปรับแนวนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 นี้ ความสัมพันธ์ของสถานะเศรษฐกิจไทยกับภาวะเศรษฐกิจโลกมีมากขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในภาวะเศรษฐกิจของโลกจึงมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากที่ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งผลิตและส่งออกผลผลิตเกษตรที่สำคัญของโลก ภาวะเศรษฐกิจโลกจึงมีผลกระทบต่อพัฒนาการเกษตรและต่อเกษตรกรผู้ผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อทางด้านราคา ผลผลิตเกษตร และรายได้ของเกษตรกร เพื่อให้การรักษาระดับราคาผลผลิตเกษตรและการยกระดับรายได้ของเกษตรกรบรรลุปเป้าหมายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจของโลก ดังต่อไปนี้

1. นโยบายการลดต้นทุนการผลิต

เมื่อมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงในตลาดต่างประเทศ สินค้าเกษตรของไทยจำเป็นต้องลดราคาลง วิธีที่จะลดราคาก็ต้องลดต้นทุนการผลิต การลดต้นทุนการผลิตจะทำได้โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น จะทำให้ผลผลิตต่อหน่วยสูงขึ้น ทั้งนี้ ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ และปรับปรุงส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

2. นโยบายจัดการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

การผลิตมากเกินไป ผลผลิตที่มีคุณภาพไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ปัญหาเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้ราคาผลผลิตเกษตรลดต่ำลง หรือบางปีผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้ราคาภายในประเทศสูงขึ้น ผู้บริโภคเดือดร้อน ดังนั้น จึงควรวางนโยบายและแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ

3. นโยบายสนับสนุนให้เกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม

เนื่องจากราคาผลผลิตเกษตรกรต่ำกว่าราคาปัจจัยการผลิตและต่ำกว่าระดับราคาทั่วไป จนเป็นผลกระทบต่อรายได้และสภาพความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ คือเกษตรกร ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาระดับราคาและรายได้ของเกษตรกรจึงวางนโยบายประกันราคาขั้นต่ำให้แก่เกษตรกรผู้ผลิตพืชเศรษฐกิจบางชนิด โดยใช้กลไกตลาดให้มากที่สุดในการดำเนินงาน รวมทั้งการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

4. นโยบายจัดตั้งระบบสภาพการตลาดสำหรับผลิตผลเกษตร

เนื่องจากการจัดการด้านการผลิตและการตลาดยังไม่เหมาะสม ขาดการประสานงานด้านการวางแผนและการดำเนินงานระหว่างบุคคลหลายฝ่ายในด้านการเกษตร เช่น เกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบธุรกิจการเกษตร และภาครัฐบาล จึงสมควรให้มีองค์กรขึ้น เพื่อเป็นที่รวมของผู้เกี่ยวข้องและแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างเป็นธรรม โดยมีกฎหมายรองรับอย่างถูกต้อง

5. นโยบายการปรับปรุงคุณภาพและการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อให้มีมูลค่าสูงขึ้น

นโยบายนี้มุ่งไปทางปรับปรุงคุณภาพของสินค้าขั้นปฐม เช่น ถั่วลิสง ข้าวโพด ที่มีแอลกอฮอล์หรือหอมหัวใหญ่ กระเทียม ที่มีคุณภาพไม่ทัดเทียมกับต่างประเทศ จึงทำให้ราคาตกต่ำ ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องแก้ไข โดยปรับปรุงวิธีการปลูก การดูแลรักษาและการเก็บเกี่ยวพร้อมทั้งการเก็บรักษาหลังเก็บเกี่ยวด้วย

6. นโยบายสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากผลิตผลเกษตรกรรม

แม้ประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายใหญ่อันดับหนึ่งของโลก แต่ก็ยังมีบางพืชที่ต้องนำเข้าโดยไม่จำเป็น เพราะไทยสามารถผลิตเองได้ เช่น เชื้อกระดาศ พืชน้ำมันฝ้าย ผลิตภัณฑ์นม ฯลฯ ทั้งนี้ เพราะการตลาดภายในของสินค้าเหล่านี้ยังไม่แน่นอน จึงจำเป็นต้องกระตุ้นตลาดด้วยนโยบายข้อนี้ โดยการสนับสนุนให้มีอุตสาหกรรมการเกษตรในท้องถิ่น ซึ่งทำให้มีการใช้ผลผลิตเกษตรเป็นวัตถุดิบ เช่น โรงงานผลิตนมผลโดยใช้น้ำมันดิบ ฯลฯ

7. นโยบายปรับปรุงสถาบันเกษตรกร

จากวัตถุประสงค์และบทบาทของสถาบันเกษตรกรเท่าที่มีอยู่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย นโยบายปรับปรุงสถาบันเกษตรกรให้เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งรัดดำเนินการปรับปรุงระบบขบวนการสหกรณ์และสถาบันเกษตรกร

8. นโยบายสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม

เท่าที่ผ่านมามีการส่งออกสินค้าเกษตร เพราะเหลือใช้จากการบริโภคภายในแล้ว จึงทำให้สินค้าเกษตรไม่ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการและต้นทุนสูง ในนโยบายข้อนี้ จะทำการผลิตเพื่อส่งออกโดยตรง และการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าด้วย จึงจำเป็นต้อง

ควบคุมคุณภาพให้เป็นไปตามที่ตลาดทั้งภายในและภายนอกต้องการ โดยกำหนดพื้นที่ที่จะทำการผลิตเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ

9. นโยบายเรื่องการใช้ประโยชน์ปัจจัยพื้นฐานการเกษตร

ปัจจัยพื้นฐานการเกษตรในที่นี้หมายถึง การชลประทาน การปฏิรูปที่ดิน การสหกรณ์กรม การจัดหมู่บ้าน ป่าไม้ ฯลฯ ปรากฏว่า สิ่งเหล่านี้ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่จำเป็นจะต้องมีการร่วมมือกันระหว่าง เกษตรกร รัฐบาล และภาคเอกชนด้วย โดยให้ภาคราชการเป็นฝ่ายวิชาการและประสานงาน จัดตั้งอำนาจความสะดวกให้ รวมทั้งดูแลการแบ่งผลประโยชน์ที่ยุติธรรมด้วย

5.5 นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7⁶

ในการพัฒนาการเกษตรได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่า ถ้าจะให้เศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศสามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับร้อยละ 8.2 ต่อปีนั้น ภาคเกษตรกรรมจะต้องขยายตัวให้ได้ในระดับเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ต่อปี โดยจำเป็นจะต้องมีเงื่อนไขว่า ภาคเกษตรกรรมจะต้องปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการพัฒนาอุตสาหกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตร รวมทั้งยกระดับการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตรมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้นด้วย

การพัฒนาการเกษตรเพื่อสนับสนุนการขยายตัวทางเศรษฐกิจ จะเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าของผลผลิต โดย

1. ใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ ให้เป็นฐานการผลิตทางการเกษตรและรักษาทรัพยากรไว้สำหรับอนาคตด้วย
2. สนับสนุนการวิจัย การพัฒนา และถ่ายทอดวิทยาการเพื่อการเกษตร ตลอดจนจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็น
3. ปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของตลาด
4. สนับสนุนพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าแก่สินค้าแทนการส่งออกในรูปวัตถุดิบ และทดแทนการนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศ

---

⁶สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2525-2539, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2534) หน้า 41-48

5. ปรับปรุงการบริหารพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์เพื่อให้การลงทุนของรัฐในการพัฒนาการเกษตรถึงมือเกษตรกรและแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของเกษตรกร

ในแต่ละแนวทางนี้มีมาตรการและรายละเอียดอีกมากมาย โดยจะปรับปรุงและครอบคลุมถึงปัจจัยการผลิตทุกตัว เช่น ที่ดิน น้ำ ปุ๋ย สินเชื่อ รวมทั้งตลาดสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร และการบริหารงานด้านการเกษตรและสหกรณ์ด้วย

จากนโยบายการเกษตรของชาติในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นี้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนงานเพื่อให้สอดคล้องกันดังต่อไปนี้

แนวทางการพัฒนาการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 แผนงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ

1. แนวทางการเพิ่มรายได้
2. แนวทางการพัฒนาการเกษตรส่วนรวม
3. แนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางการเกษตร

1. แนวทางการเพิ่มรายได้ มีได้หลายทาง คือ

1. กระจายการผลิต โดยกระจายไปสู่พืชใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและทรัพยากรในพื้นที่เพื่อลดความเสี่ยง

- ใช้ระบบไร่นาสวนผสม
- ให้สาขาประมง ปศุสัตว์ และป่าเศรษฐกิจเข้ามามีบทบาทมากขึ้น
- จัดหาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นแก่เกษตรกร เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์
- ปรับโครงสร้างการผลิตให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ดินและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งน้ำ

2. เพิ่มผลผลิต ด้วย

- เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
- ให้มีการค้าปุ๋ยอย่างเสรีและพิจารณาตั้งโรงงานปุ๋ยเคมี สนับสนุนภาคเอกชนในการวิจัยและพัฒนาวิทยาการเกษตร

3. แปรรูประดับไร่นา

- สร้างมูลค่าเพิ่ม

4. อุตสาหกรรมการเกษตร

- ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรประเภทใหม่ ๆ
- ส่งเสริมธุรกิจการเกษตร หรือธุรกิจที่ใช้วัตถุดิบทางการเกษตร
- ให้นำเข้าสินค้าที่ใช้เป็นวัตถุดิบอุตสาหกรรมเกษตรเสริมมากขึ้น เพื่อลดต้นทุน

5. รายได้นอกการเกษตร

- สนับสนุนเกษตรกรให้ดำเนินกิจกรรมที่เป็นรายได้เสริมจากนอกภาคเกษตรให้มากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมด้านบริการ หัตถกรรมและอุตสาหกรรมในชนบท
- ส่งเสริมอาชีพนอกภาคเกษตรที่มีู่ทาง

แนวทางการพัฒนาการเกษตรส่วนรวม

1. คุณภาพเกษตรกร ได้แก่

- ส่งเสริมบริการทางด้านการฝึกอาชีพ ความรู้การบริหาร และการจัดการ
- อบรมและเพิ่มพูนทักษะความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มอาชีพ
- ปรับปรุงประสิทธิภาพการฝึกอาชีพระยะสั้นสำหรับแรงงานใช้ฝีมือ
- ส่งเสริมการฝึกอาชีพและทักษะแก่ผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัว และผู้เริ่มประกอบอาชีพส่วนตัว
- การรวมกลุ่มในรูปของสถาบันเกษตรกรต่าง ๆ
- ขยายขอบเขตการคุ้มครองแรงงานให้ครอบคลุมถึงแรงงานรับจ้างในภาคเกษตร
- สนับสนุนการลดอัตราเพิ่มประชากรในชนบทและการโยกย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่อุตสาหกรรมและบริการ
- เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้านให้มีบทบาทในการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น
- ให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ผ่านระบบสื่อสารมวลชน เช่น สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และระบบการสอนทางไกล เพื่อให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และทันต่อเหตุการณ์

2. ทุน

- เพิ่มทุนให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ในการขยายและกระจายการให้บริการสินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดย่อมในภาคเกษตร

- จัดสรรเงินทุนหมุนเวียนและสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการรายจ่าย
  - จัดตั้งกองทุนหมุนเวียนให้ครบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุน
3. ราคาสินค้าเกษตร
- กำหนดนโยบายราคาผลผลิตทางการเกษตรบางประเภทเพื่อรักษาระดับรายได้ของเกษตรกรให้มีเสถียรภาพและเป็นธรรมต่อเกษตรกร
  - รักษาระดับราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศมิให้ผันผวนมากเกินไป เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตสินค้าเกษตรและสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตร
4. ตลาดสินค้าเกษตร
- ส่งเสริมการทำธุรกิจการเกษตร “แบบตลาดข้อตกลง”
  - พัฒนาตลาดกลางในลักษณะ “ตลาดประมูล” ให้มีมากขึ้น
  - ศึกษาและพัฒนา “ตลาดซื้อขายล่วงหน้า” สำหรับสินค้าเกษตรหลัก
  - กระจายการประกอบธุรกิจ “คลังสินค้า” ไซโลและห้องเย็นไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น
  - ให้มีการศึกษา ทดลองใช้ระบบประกันภัยพืชผลเกษตรและปศุสัตว์ เชื่อมโยงกับระบบสินเชื่อการผลิตการเกษตร
5. พื้นที่เฉพาะ
- เน้นการให้ความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษแก่กลุ่มหรือพื้นที่ที่มีปัญหาทางการเกษตรเป็นการเฉพาะ อาทิ หมู่บ้าน กชช. พื้นที่ประสบภัยธรรมชาติ พื้นที่ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ฯลฯ
6. ความร่วมมือกับภาคเอกชน
- สนับสนุนภาคเอกชนในการวิจัยพัฒนาวิทยาการเกษตร โดยเฉพาะพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และเครื่องจักรกลเกษตร
  - กำหนดนโยบายประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มเกษตรกรแผนใหม่ กับกลุ่มเกษตรกรทั่วไปโดยส่งเสริมการทำธุรกิจการเกษตร “แบบตลาดข้อตกลง” เพื่อให้เป็นธรรมแก่เกษตรกร
  - ส่งเสริมให้สถาบันฝึกอาชีพของรัฐและสถานประกอบการเอกชนร่วมมือกันทำงานให้กว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น
  - ส่งเสริมองค์กรภาคเอกชนในการตรวจสอบและพัฒนามาตรฐานสินค้า
7. สารพิษ
- จัดระบบการจัดการสารพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืชให้ครบวงจร ตั้งแต่ขั้นตอนการนำเข้า การเก็บรักษา การขนส่ง การผลิต การเคลื่อนย้าย

- การใช้ ตลอดจนการจัดและทำลาย
- ส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลสารเป็นพิษ การฝึกอบรม ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการใช้สารเคมีในการเกษตรให้น้อยลง

แนวทางพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางการเกษตร

1. ที่ดิน

- กำหนดนโยบายการใช้ที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่รัฐบาลได้ลงทุนระบบชลประทานและบริการขั้นพื้นฐานไปแล้ว
- กำหนดเขตการส่งเสริมและการใช้ที่ดิน เพื่อเกษตรกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
- ส่งเสริมการมีสิทธิในการเป็นเจ้าของที่ดินและกระจายการถือครองที่ดิน
- เร่งปฏิรูปที่ดิน
- ดูแลการบังคับใช้กฎหมายการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- จัดระบบการถือครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรมแต่ละประเภท ให้เหมาะสมกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการกระจายรายได้
- ปรับปรุงและแก้ไขปัญหาที่ดินเสื่อมโทรม
- ใช้มาตรการภาษี สนับสนุนและกำกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้มีผลจัดหรือยับยั้งการเปลี่ยนแปลงของราคาที่ดินที่รุนแรง จากผลของการตั้งกำไรในที่ดิน
- ให้บริการทางวิชาการ การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ส่วนในพื้นที่ที่มีปัญหารุนแรงเกินขีดความสามารถของเกษตรกรให้รัฐเป็นผู้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ
- จัดหมู่บ้านอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อเป็นแกนกลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปยังเกษตรกร

2. น้ำ

- เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำชลประทาน โดยให้มีการจัดเก็บค่าใช้น้ำ
- จัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้ทั่วถึง
- จัดทำแผนแม่บทระยะยาว 10-15 ปี
- อนุรักษ์และรักษาดันน้ำลำธารในพื้นที่ที่คณะกรรมการได้มีมติอนุมัติให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำทั่วประเทศ
- จัดทำแผนการจัดการต้นน้ำลำธารในระดับพื้นที่ให้ชัดเจน
- วางแผนพัฒนาแหล่งน้ำให้เป็นระบบทั้งลุ่มน้ำ โดยเฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยา

- เก็บค่าน้ำและค่าลงทุนจากผู้ใช้ น้ำเพื่อการอุตสาหกรรมและอุปโภคทั้งภาครัฐและเอกชน นอกเหนือจากการใช้น้ำเพื่อการเกษตร
- พิจารณาปรับปรุงองค์กรเพื่อดำเนินการตามนโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำ
- จัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เพื่อป้องกันมิให้มีการระบายน้ำเสียจากกิจกรรมการเกษตรลงสู่แม่น้ำโดยตรง

3. ป่าไม้

- ทบทวนเป้าหมายพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 15
- จัดสรรงบประมาณและอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ให้สามารถรักษาป่าอนุรักษ์ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ได้ตลอดไป
- กำหนดพื้นที่สวนป่าเอกชน ป่าชุมชน และป่าชายเลน
- อนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร
- การสร้างจิตสำนึกให้อนุรักษ์ป่าไม้
- จำแนกป่าสงวนเสื่อมโทรม เพิกถอนและให้กรรมสิทธิ์ที่ดินเกษตรกร โดยการปฏิรูปที่ดิน
- จัดตั้งระบบข้อมูลเพื่อการจัดการป่าไม้และที่ดิน

5.6 หลักและวิธีการวางแผนแม่บทพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด⁷

จากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีแผนงานหลักในการพัฒนาประเทศ 10 แผน คือ

1. แผนงานเศรษฐกิจส่วนรวม
2. แผนงานพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม
3. แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. แผนพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. แผนปรับปรุงการบริหารและทบทวนบทบาทของรัฐในการพัฒนาประเทศ
6. แผนพัฒนาวิสาหกิจและพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และการสร้างงาน
7. แผนการเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

⁷ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, “หลักและวิธีการวางแผนแม่บทพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด” (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ตุลาคม 2534)

8. แผนพัฒนาระบบบริการพื้นฐาน
9. แผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ
10. แผนพัฒนาชนบท

จาก 10 แผนนี้ จะเห็นว่ามีแผนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการเกษตร 3 แผน คือ แผนที่ 3, 5 และ 7 ซึ่งทั้ง 3 แผนนี้ สามารถนำไปปฏิบัติในพื้นที่ได้ในแผนที่ 10 นั้นเอง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การปรับโครงสร้างการเกษตร โดยกระจายการผลิตในระดับ ไร่นาเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร มีหลักการสำคัญ คือ

1. ลดความเสี่ยงของการผลิตสินค้าทางการเกษตร
2. รายได้ของเกษตรกรมีโอกาสเพิ่มขึ้น
3. การปรับโครงสร้างการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ต่อเกษตรกรอย่างต่อเนื่องในระยะยาว ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรไม่เสื่อมโทรม
4. ประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้นในแง่ขีดความสามารถที่แข่งขันและสามารถปฏิบัติได้โดยตัวเกษตรกรเอง

เป้าหมายของแผนฯ คือ

1. การผลิตสินค้าเกษตรหลายอย่าง
  2. พัฒนาและปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต
  3. พัฒนาและปรับปรุงการทำฟาร์ม
  4. มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของไร่นา ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
  5. สินค้าที่ผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยให้ความสำคัญต่อการดำรงชีพและตลาดท้องถิ่น
  6. ใช้ทรัพยากรไร่นาให้มีผลตอบแทนต่างระยะเวลา
  7. เพื่อให้การพัฒนาการเกษตรส่งผลถึงการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท เป้าหมายในการดำเนินการจึงให้ความสำคัญกับพื้นที่ไร่นา ในเขตอาศัยน้ำฝน
- กลยุทธ์ในการวางแผน คือ
1. เน้นขบวนการวางแผนในส่วนล่าง (Bottom-up Approach) และการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่
  2. ดำเนินถึงระบบนิเวศน์เกษตรในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ระดับฟาร์มเป็น

ระดับที่นำมาพิจารณาในการวางแผน โดยเน้นฟาร์มที่ผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และฟาร์มที่เริ่มต้นพัฒนาเพื่อการค้า

3. ในด้านการวางแผนประสานการผลิตและการตลาด เน้นการผลิตเพื่อตลาดท้องถิ่นและผลิตเพื่อส่งโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรในภูมิภาค

4. ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการวางแผนพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด ให้มีความสำคัญเน้นที่ตัวเกษตรกร รองลงมาได้แก่ สถาบันเกษตรกรและเกษตรกรที่ผลิตเพื่อการค้า

ลักษณะของแผน

ลักษณะของแผนพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัดมีเนื้อหาครอบคลุม 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. แผนเฉพาะพื้นที่ (Area Specific) เป็นแผนซึ่งพิจารณาตามลักษณะของพื้นที่ มีข้อมูลรายละเอียดด้านภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพพื้นที่ และสภาพทางกายภาพโครงสร้างพื้นฐาน

2. แผนการผลิตในสาขาเกษตร (Function Specific) แผนซึ่งพิจารณารายสาขา เช่น สาขาพืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ ภายใต้ทรัพยากรอันจำกัดผู้ผลิตจะจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ไปผลิตในสาขาเกษตรในแต่ละด้าน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปด้วย

3. แผนการตลาด (Market Specific) การประสานงานระหว่างระบบการผลิตและการตลาด เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการเกษตร ดังนั้น ข้อมูลด้านความต้องการและสภาพแนวโน้มการตลาดของสินค้าเกษตรแต่ละชนิด ตลอดจนคุณภาพสินค้าแต่ละชนิดที่ตลาดต้องการและข้อมูลด้านผู้ซื้อในสินค้าแต่ละชนิด

4. แผนรายสินค้า (Commodity Specific) เป็นแผนที่พิจารณาแนวทางการผลิตรายสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสินค้าของสินค้าแต่ละชนิด การวางแผนรายสินค้านี้ก่อนข้างจะมีจุดอ่อนและการวางแผนรายสินค้าต้องมีความชัดเจน ในด้านความต้องการของสินค้าแต่ละชนิด เช่น ความต้องการสินค้าที่ทดแทนการนำเข้า ซึ่งก่อนข้างจะมีความชัดเจนในด้านความต้องการของตลาดมากกว่าสินค้าเกษตรที่ส่งออก เพราะความต้องการขึ้นอยู่กับตลาดโลก

แผนงานย่อยในแผนพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัด มี

1. แผนพัฒนาทรัพยากรการเกษตร
2. แผนกระจายการผลิตการเกษตร
3. แผนส่งเสริมรายได้ระดับฟาร์มและกิจกรรมต่อเนื่องจากการผลิต
4. แผนตลาดการเกษตร

5. แผนสินเชื่อการเกษตร
6. แผนวิจัยและพัฒนาการเกษตร
7. แผนพัฒนาสถาบันเกษตรกร

5.7 แผนงานกระจายการผลิตในไร่นา

แผนงานกระจายการผลิตในไร่นา ได้ถูกกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มาตรการดำเนินงาน

เนื่องจากภาวะการผลิตและการตลาดผลผลิตเกษตรกรรมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย ผลผลิตหลายชนิดโดยเฉพาะพืชหลักดั้งเดิมจำหน่ายได้ยากและราคาตกต่ำลง เป็นผลให้เกษตรกรต้องประสบกับความเสียหายทางด้านตลาดและราคา ยิ่งกว่านั้น ทางด้านการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ก็มีขนาดเล็กและทำการเกษตรแบบพึ่งสินค้าเกษตรหลักน้อยชนิดหรือชนิดเดียว (Monoculture) ซึ่งต้องเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางธรรมชาติหลายอย่างที่อยู่นอกเหนือการควบคุม ทำให้เกิดความเสียหายสูงทางด้านปริมาณการผลิตและราคา ซึ่งนำไปสู่ความเสียหายด้านรายได้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเกษตรกรที่ขาดแคลนปัจจัยสนับสนุนทางการผลิต

ดังนั้น เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงของเกษตรกรจากการพึ่งสินค้าชนิดเดียว โดยเฉพาะทางการผลิต ควรดำเนินมาตรการดังนี้

(1) สนับสนุนให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าเกษตรในครัวเรือนให้มากขึ้นขึ้นผลิตสินค้าอื่น ๆ เสริมหรือแทนการผลิตสินค้าหลักที่มีปัญหาหรือคาดว่าจะมีปัญหา เพื่อที่จะนำไปสู่การกระจายการผลิตในระดับไร่นา โดยปรับปรุงระบบการปลูกพืช (Cropping Pattern) เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่ปลูก ปลูกพืชแซมพืชหลัก ปลูกพืชแบบระบบผสมผสาน (Mix Farming) โดยการแบ่งพื้นที่เพาะปลูกออกเป็นแปลงย่อยๆ แล้วปลูกพืชหลายๆ อย่าง ขยายการเพาะปลูกพืชก่อนหรือหลังพืชหลัก รวมทั้งการปรับปรุงระบบการเกษตร (Farming System) หรือระบบไร่นาสวนผสม สนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชร่วมกับการเลี้ยงสัตว์และการประมง

(2) ปรับปรุงการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของรัฐบาลในภาคสนามให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการวางแผนการใช้ทรัพยากรในระดับไร่นาในระบบสมบูรณ์แบบ

(3) จัดหาและสนับสนุนในเรื่องปัจจัยการผลิตรวมทั้งสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรตามความจำเป็น เพื่อให้การกระจายการผลิตของเกษตรกรเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(4) ขยายบทบาทของรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการชี้แนะให้เกษตรกรมีทางเลือกได้มากขึ้นในการตัดสินใจเลือกผลิตสินค้าที่เหมาะสมกับสภาพของท้องที่และความต้องการของตลาด โดยการแนะแนวเพื่อให้เกษตรกรสามารถหาข้อมูล ความรู้และประสบการณ์จากแหล่งต่าง ๆ ที่สามารถให้คำแนะนำอย่างถูกต้องและเหมาะสม

(5) สนับสนุนและส่งเสริมการกระจายการผลิตไปในสินค้าเพื่อการส่งออกและสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งชนิด ปริมาณ และคุณภาพ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต

แนวคิดโครงการ

โครงการพัฒนาการเกษตรที่จะบรรจุอยู่ภายใต้แผนงานนี้ ควรเป็นโครงการที่มีลักษณะเป็นการปรับปริมาณการผลิตของสินค้าเกษตรที่มีปัญหาทางการตลาด โดยกระจายไปผลิตสินค้าเกษตรอื่นๆ ที่มีศักยภาพในการผลิต และมีตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศรองรับการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมระบบการเกษตรแบบผสมผสาน ลดความเสี่ยงและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการเพิ่มการมีงานทำของประชากรสาขาการเกษตร มีการใช้ทรัพยากรระดับไร่นาที่มีอยู่ให้มากขึ้น สนับสนุนและจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ต้นทุนต่ำ และขยายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ผลประโยชน์ที่จะได้

การดำเนินการตามโครงการต่างๆ ภายใต้แผนกระจายการผลิตในระดับไร่นา คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์

(1) เพิ่มรายได้ของเกษตรกรจากการลดความเสี่ยงโดยการกระจายการผลิตมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการมีงานทำมากยิ่งขึ้น

(2) เพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต ทำให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดมากยิ่งขึ้น

(3) สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตผลการเกษตร เพิ่มรายได้จากการส่งออก และเพิ่มการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

(4) มีการใช้ทรัพยากรระดับไร่นาที่มีอยู่แล้วอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.8 นโยบายของแผนเร่งรัดการเกษตร⁸

ในแผนเร่งรัดการเกษตรซึ่งวางขึ้นเพื่อสนองนโยบายหลักของรัฐบาล 3 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยลดระดับค่าครองชีพของประชาชน โดยพิจารณาในแง่รายจ่ายของผู้บริโภคทั่วไป ที่ต้องซื้อสินค้าเกษตรประเภทอาหารที่จำเป็น
2. เพื่อยกระดับรายได้ให้แก่เกษตรกร เนื่องจากถ้าปล่อยให้รายได้ของคนส่วนใหญ่ของประเทศต่ำแล้ว การพัฒนาประเทศจะเป็นได้เชิงซ้ำ
3. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดุลการค้า โดยเปรียบเทียบสินค้าออกเกษตรกับสินค้าออกทั้งหมด

แม้เวลาจะผ่านไปนานเท่าไร นโยบายหลักของรัฐบาลทั้ง 3 ประการนี้ก็ยิ่งใช้ได้

5.9 เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาการเกษตร⁹

โดยทั่วไปการวางแผนพัฒนาการเกษตรจะมีความจำเป็นต่อเมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสภาพการณ์นั้นจะ "ไม่เป็นผลดีแก่ประชาชนถ้าหากไม่มีโครงการหรือมาตรการมาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น จากสภาพการณ์เกษตรของประเทศไทยในปัจจุบันจะเห็นว่า ยังไม่เอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่เกษตรกรเท่าที่ควร โดยมีประเด็นปัญหาสำคัญ ๆ คือ

1. อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรยังสูงอยู่ ผลที่ตามมาคือ มีความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น และจำนวนคนที่ต้องการงานทำก็จะเพิ่มขึ้นด้วย
2. รายได้ของเกษตรกรโดยเฉลี่ยแล้วต่ำมาก นอกจากนี้ ส่วนเหลือของรายได้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันและระหว่างประชากรเกษตรกับนอกการเกษตรยังสูงอีกด้วย
3. เกษตรกรมีการว่างงานมาก และการว่างงานจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ถ้าหากอัตราการเพิ่มของประชากรยังสูงต่อไป ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีอัตราการว่างงานมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้งเกษตรกรมีอัตราการว่างงานสูง

---

⁸สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, เอกสารประกอบการบรรยายสรุป "แผนเร่งรัดการเกษตร" (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2516)

⁹กองเศรษฐกิจการเกษตร, แนวทางแผนพัฒนาการเกษตร ฉบับที่ 4 ปี 2520-24 (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2519)

4. ผลผลิตทางการผลิตทางการเกษตรต่ำ และอัตราการยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรยังเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ามาก จะเห็นได้จากผลผลิตต่อไร่ของพืชสำคัญเพิ่มขึ้นน้อยมาก และบางพืชผลผลิตต่อไร่กลับมีแนวโน้มลดลง

5. ที่ดินเพื่อการเกษตรมีอยู่จำกัด การขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นไปได้ยากแล้ว เพราะพื้นที่ป่าเหลือเพียงเล็กน้อย

6. เนื่องจากผลของการที่เกษตรกรมีรายได้ต่ำ และการกระจายรายได้ระหว่างเกษตรกรในภาคต่าง ๆ ยังไม่ยุติธรรม เกษตรกรเองขาดความกระตือรือร้นในการปรับปรุงผลผลิตในการผลิต จึงได้ก่อให้เกิดปัญหาที่เกษตรกรต้องเปลี่ยนสภาพไปเป็นผู้เช่าที่ดินทำการเกษตรมากขึ้น

แนวทางในการพัฒนาการเกษตรเพื่อจะเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่เกษตรกรควรมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เพื่อยกระดับรายได้ของประชากรให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงให้มีการกระจายรายได้ระหว่างประชากรเกษตรเอง และกับประชากรนอกการเกษตรให้เป็นธรรมด้วย
2. เพื่อสร้างงานให้ประชากรมีงานทำมากขึ้น
3. เพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชากร และในราคาที่เป็นธรรม
4. เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเกิดความสามัคคีในชาติ
5. เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ
6. เพื่อให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนเอง

5.10 บทสรุป

ในบทนี้ส่วนใหญ่แล้วจะแนะนำให้นักศึกษาได้พิจารณาถึงนโยบายการเกษตรของรัฐบาลเท่าที่ผ่านมามาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แต่เป็นส่วนที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์นำมาปรับปรุงให้เข้ากับแนวทางการปฏิบัติที่เป็นไปได้ และแบ่งสรรไปยังกรมต่าง ๆ ในสังกัดเพื่อปฏิบัติให้สนองตอบต่อนโยบายการเกษตรของรัฐบาล

โดยส่วนรวมแล้วจะเห็นว่า การวางแผนปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ทางการเกษตร เช่น การเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยโดยใช้ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อผลผลิตรวมจะได้สูงขึ้นมีพอเพียงกับความต้องการบริโภคภายในประเทศ และยังมีเหลือส่งออกขายต่างประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ ความมั่นคงและความสามัคคีในชาติจะเกิดขึ้น หรือการสร้างงานให้ประชากรมีงานทำ ก็จะเชื่อมโยงไปถึงรายได้ของเกษตรกรจะได้สูงขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรหลุดพ้นจากผู้เช่าและมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากขึ้น ฯลฯ

ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีนโยบายที่ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกหลายประการด้วยกัน เช่น การลดต้นทุนการผลิตเพื่อแข่งกับประเทศต่างๆ ได้ การผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทั้งปริมาณและคุณภาพ การดูแลด้านภาษีให้เป็นธรรมแก่เกษตรกร การผลิตเพื่อการส่งออกโดยเฉพาะ และการใช้ประโยชน์ให้เต็มที่จากปัจจัยพื้นฐานการเกษตร ฯลฯ

ส่วนในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 นั้น เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้มีประสิทธิภาพ อุตสาหกรรมการเกษตรยังเป็นนโยบายที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และที่สำคัญก็คือ การหาแนวทางเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

5.11 คำถาม

1. ให้นักศึกษาพิจารณานโยบายการเกษตรจากแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-2 ว่ามุ่งเน้นพัฒนาด้านใด เพราะอะไร
2. จงเปรียบเทียบนโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 และ 5 โดยอธิบายถึงนโยบายที่เหมือนกันมาทั้งหมด
3. จงศึกษานโยบายการเกษตรของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยส่วนรวมว่ามีจุดมุ่งหมายในด้านใดบ้างที่สำคัญๆ อธิบายมาพอสังเขป
4. ในทัศนะของท่าน คิดว่าปัญหาทางการเกษตรของประเทศไทยที่สำคัญๆ มีอะไรบ้าง จงเรียงลำดับความสำคัญมาสัก 5 ข้อ
5. ให้นักศึกษาเชื่อมโยงการแก้ปัญหาแต่ละข้อเข้าด้วยกัน โดยชี้ให้เห็นว่าถ้าแก้ปัญหาข้อที่หนึ่งจะมีผลกระทบในทางที่ดีขึ้นต่อปัญหาข้ออื่น ๆ อย่างไร โดยยกตัวอย่างมาสัก 2 ปัญหา